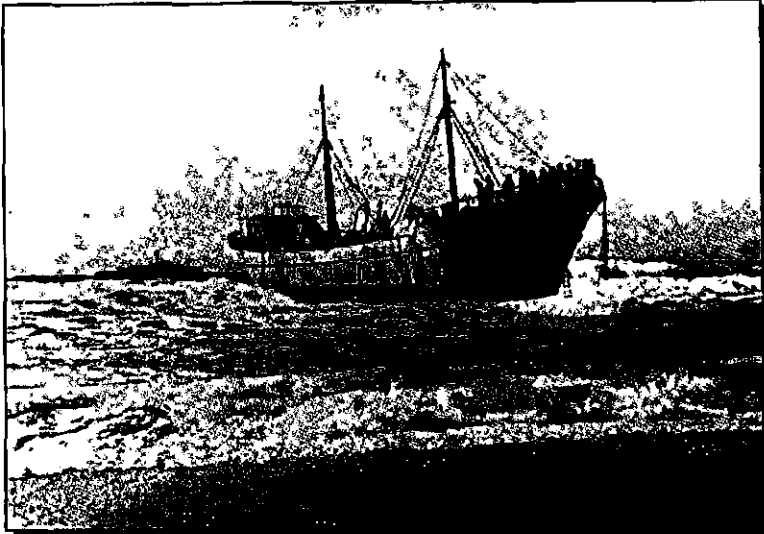

שבתאי לוזינסקי

שם במקור ← Susana
שם צופן ← שושנה
שנת בנייה ← 1946
סוג כלי השיט ← ספינת עץ בעלת שני תרנים.
מידותיה: 133x27x13
תפוסה/הדחוק ← 670 טון ניקסח אחרת: 500 טון
הנעה ← מנוע דיזל איטלקי Ansaldo 350 כ"ס
מהירות ← 8-9 קשר לשעה
כמות דלק ← לשבועיים ימי הפלגה, וכן 6 טון רזרווה

ההיסטוריה של הספינה: הקתה רשומה בנמל ויארגו בצפון איטליה, בבעלות Fratelli Benetti Viareggio.

רכש והכנה

המוסד לעלייה ב', באמצעות יהודה ארזי, בתחילת 1947.	הרכוש:
איטליה.	מקום הרכישה:
מנמל הבית בצפון איטליה לדרומה. כשהיתה מול רגיו דה קלאבריה, נתפסה על-ידי המשטרה האיטלקית ונדרשה לחזור, אך לא עשתה כן.	נתיב שיט לנמל ההכנה:
Porto Venere (ליד נמל לה-ספציה).	נמל הכנה:
אברהם זכאי, אברהם שביט, בצלאל דרורי, ארץ-ישראלים נוספים וכן איטלקים מהמקום.	צוות הכנה:
נבנתה קונסטרוקציה מצינורות ברזל ובה 600 מיטות. הוקמו שמונה מבני שירותים, מזון הובא ממתסן של המוסד ליד מילנו, וכן מים ודלק – הכל בכיסוי של הגוינט. הספינה צוידה בחמש סירות גומי ל-200 איש, וסירת עץ ל-15 איש.	ארגון הספינה להפעלה:
17 טון מים בשני טנקים, מזון ל-12 יום, שישה טון דלק רזרבי.	כמות הדלק, מים ומזון:

צוות ומלווים

דוד מיימון (סנפיר) – פלי"ם. בצלאל דרורי-פרימן (ישקה) – פלי"ם – אחראי על הארגון והטיפול בעולים.	מפקד הספינה:
אורי רציז – פלי"ם, אברהם קרני-רוקמן (גשר), ושלושה אנשי ה'הגנה' באירופה – יונה, שלמה וששה.	מלווים נוספים:
אריה חייקינד.	גדעוני:
המכשיר המקורי התקלקל והוחלף בלב ים עם מכשיר מספינה אחרת.	מכשירי קשר:
איטלקי, אך בפועל שימש בתפקיד דוד מיימון.	רב חובל:

העלאת המעפילים

על-ידי צוות מצומצם של איטלקים בפיקוד בצלאל דרורי יחד עם אברהם שביט מפעילי עלייה ב' באיטליה. רב חובל איטלקי וצוות מצומצם של איטלקים בפיקוד בצלאל דרורי יחד עם אברהם שביט, מפעילי עלייה ב' באיטליה, השיטו את הספינה מנמל ההכנה. במחצית הדרך למטפונטו הודיע רב החובל כי הוא חייב לעגון כדי לתקן את המנוע וההגה. התיקון נערך באחד הנמלים בדרך, אך כוצע בצורה לקויה. בגלל התקלה חל עיכוב, והספינה נעצרה במסינה וחובאה לחוף רגיו. לאחר מאמצים של עדה סרני חובאה למסינה ושם שוחררה.	נתיב שיט לנמל ההעמסה:
--	-----------------------

מטפונטו (Metaponto), חוף חולי רדוד במפרץ טרנטו.	נמל התעמסה:
השלטונות התייחסו יפה. הם חשבו שמחנה המעפילים הוא מחנה 'משוגעים'.	יחס שלטונות:
825.	מספר המעפילים:
רומניה, הונגריה ופולין, ביניהם כ-160 דתיים מהפעול המזרחי, בגילאים 18-35.	גיל, מוצא ושיוך תנועתי:
מחנה 'אלסקת' על החוף ליד העיירה מטפונטו ליד בארי, איטליה. התגוררו במחסני פת. כן היה שם מחסן ציוד וספינות אחרות. מפקד המחנה היה יחושע רביד מהפליים. כן היו שניים-שלושה ארץ-ישראלים נוספים שדאגו ללימודים וספורט. ברגל.	מחנה המעפילים:
נמתח כבל פלדה מחספינה לחוף, ובאמצעות חמש סירות גומי הועברו המעפילים. החעלאה התבצעה בלילה במשך ארבע שעות. רביד ארגן את הקבוצות בתוך הסירות. עם תום החעלאה החליט יחודה ארזי כי רביד יצטרף כמלווה בחפלה. תמעפילים תתארגנו בספינה על-פי השיוך התנועתי-קבוצתי, כפי שהגיעו למטפונטו.	דרך הגעה לאזור התעמסה: החעלאה:
	ארגון הספינה:

החפלה

3 במרס 1947 ב-05:00.	תאריך החפלה ושעה:
לאורך חופי איטליה דרך סנטה מריה, כף מטפן, האי סטמפליה, כף גלידוניה (Gelidonya) בחוף הדרומי של תורכיה, חופי לוב, לאורך תחוף המצרי, פורט סעיד, חוף ניצנים.	נתיב החפלה:
במקביל לחפלת הספינה 'שבתאי לוז'ינסקי', יצאה ספינה קטנה נוספת, 'אלברטינה' (פטר החמישי), ועליה 160 מעפילים, המלווים שמחה ומאיר והגדעוני אריה חייקינד (זרובבל), במהירות 7.5 קשר. על-פי התוכנית היה צורך להעביר את מעפילי 'אלברטינה' ל'שבתאי לוז'ינסקי'. הגדעונים יתחלפו, העובדים יעברו ל'אלברטינה', פרט לרב חובל ולמכונאי. החעברה תוכננה ל-9 במרס 1947.	אירועים בדרך:
זמן קצר לאחר צאת הספינה מחנמל, נבקע חור בדופן הספינה והיה צורך להיכנס לנמל בטרנטו כדי לתקן אותו. באותה הזדמנות ירד מחספינת תמלווח אברהם שביט-שטרן. כאשר הגיעה לאי סטמפליה, פרצה סערה והספינה התעכבה באחד המפרצים למשך 12 שעות. ב-9 במרס 1947, ליד קלדוניה בחוף התורכי, בשעה 15:00, הועברו 160 מעפילי 'אלברטינה' ל'שבתאי לוז'ינסקי. עובד שדה חזר איתה לאיטליה. לאחר תחעברה פנתה הספינה לכיוון פורט סעיד. ב-11 במרס ב-08:00 זיחו את העיירה דמיאטה מערבית לפורט סעיד, ושינו את הנתיב לכיוון פורט סעיד. הספינה הפליגה במרחק 20 מיל מהחוף המצרי. בשעה 14:00 פנו לכיוון עזה ויפו. ב-12 במרס בשעה 01:30 הגיעו מול עזה.	

עימות עם הבריטים

בבוקר היציאה מנמל התעמסה, בשעה 09:00, חג מטוס לא מזוהה מעל הספינה והסתלק. במהלך ימי החפלה, לא היה ליווי בריטי או מגע כלשהו עם מטוסים או משחתות.	גילוי וליווי בריטי:
ניתנו החוראות הרגילות להתנגדות פסיבית במקרת תפיסה. לא התרחש עימות, משום שהספינה הגיעה בשלום לחופי הארץ. הגעת הספינה תוכננה ל-12 במרס בשעה 04:00. נתקבלה חוראה לעלות על שרטון מול החוף, מפני שמשטרה וצבא בריטים עלולים להגיע למקום. באותה שעה היתה הספינה במרחק של כ-600 מ' מנקודה על החוף, כ-2 ק"מ דרומית לניצנים. פרצה סערה, ועל-פי חוראה מתארץ עלתה הספינה על שרטון. חים סער מאוד ולא היתה אפשרות להוריד את האנשים בסירות. המרחק לחוף היה כ-100 מטר. נמתחו חבלים, ואנשי הפליים הסתדרו לאורך החבלים ועזרו לאנשים לעבור. החורדה נמשכה מספר שעות, וכשהאיר היום היו עדיין על הסיפון כ-125 מעפילים, בעיקר זקנים וחולים.	חכנות לעימות וחוראות: העימות: הורדה:

בינתיים, הצבא הבריטי הקיף מיד את כל האזור, הקים מחסומים בכבישים. אנשי היישובים מהסביבה התארגנו, ובאמצעות שלושה אוטובוסים ומשאיות, הצליחו למלט את מי שהספיק לרדת. ארבע משאיות נתפסו בזרד, אך כ-300 מעפילים הצליחו להתחמק. משחתת בריטית הגיעה למקום והורידה סירה ובה קצינים ומלחים. מפאת הסערה היא התהפכה ו-2 מלחים בריטים טבעו, אך בסופו של דבר הצליחו להשתלט על הספינה ולעצור את מי שנתר בה. העצורים מהספינה ומהמשאיות שנתפסו הועברו למחנה בריטי סמוך.

ב-13 במרס העבירו הבריטים את כל העצורים, ובהם מעפילים וארץ-ישראלים, לנמל חיפה בשיירה של עשרה אוטובוסים צבאיים. כ-700 איש גורשו לקפריסין באותו יום בספינה 'אמפייר ריבל'. העיתוני היחודי אמריקני י.פ. סטון קיבל אישור ללוות את המגורשים לקפריסין. בין המגורשים היו כ-170 ארץ-ישראלים שלבריטים לא היתה אפשרות לזהותם.

מעבר לספינות גירוש/מחנה:

חילוץ מלווים

המלווים נצטוו להתערב בין המעפילים ולהתחמק. אוסי רביד קפץ לים ושחה אל התוף. אחר-כך הסתתר בבאר-טוביה במשך יומיים, עד שהאנגלים פינו את האזור. בעזרת אנשי ה'הגנה' והפליים ואנשי היישובים על החוף.

הוראות והכנות לחילוץ:

החילוץ:

תוצאות

מספר פצועים בעת המאבק בקפריסין.
 440 גורשו לקפריסין ב'אמפייר ריבל', 138 נוספים גורשו לקפריסין ב'אמפייר שאלטר' כמה ימים אחר-כך, ביניהם מספר לא ידוע של ארץ-ישראלים. על-פי ההערכות כ-200. שאר המעפילים הגיעו ליישובי הסביבה.
 השיר 'שושנה שושנה' חובר על ספינה זו.

נפגעים:

לאן הגיעו המעפילים:

ראובן אהרני

מטות תרן

ספינות ההעפלה והרכש
לאחר מלחמת העולם השנייה

המרכז לתולדות כוח המגן ה'הגנה'
ע"ש ישראל גילי

מיסודן של העמותות:

ארגון חברי ההגנה • אגודת דור הפלמ"ח • יד טבנקין

מלוויהם, אנשי ה"הגנה". הגיע הדבר לידי כך שצריך היה להזעיק את יהודה ארזי עצמו, על מנת שירגייע את הרוחות.

לאחר שהסתיימו התיקונים, שבה "סוזאנה" לנמל ההעמסה מטה-פונטו (METAPONTO), שהיה חוף חולי רדוד במפרץ טרנטו, אשר באיטליה, העלתה על סיפונה את 675 מעפיליה, שהגיעו מפולין, וביום ה-4 במרץ 1947 הפליגה בדרכה ארצה. (1)

"סוזאנה", בפיקודו של דוד מימון עם מלוויה אברהם ריקמן ובצלאל דרורי, והאלחוטאי יהושע רביר, החליפה שמה, ל"שבתי לוז'ינסקי", על שמו של פעיל העליה שנהרג באיטליה בתאונת דרכים.

שבתי לוז'ינסקי

יחד עם "שבתי לוז'ינסקי" יצאה הספינה האחות הקטנה ממנה, "פטרי", כמלווח הספינה הגרולה, ועל סיפונה 173 מעפילים, עם המלווה דוד בן-חורין והאלחוטאי אריה חייקינד.

סה"כ יצאו עם שתי הספינות 848 מעפילים.

בליל ה-9 במרץ, כאשר התקרבו הספינות סמוך לחופי תורכיה, עלו נוסעי "פטרי" על סיפונה של "שבתי לוז'ינסקי", והספינה הקטנה שבה על עקבותיה.

חיילים בריטים במרדף אחרי מעפילי "שבתי לוז'ינסקי"

"שבתי לוז'ינסקי"

איטליה	ארץ המוצא
לה-פונטו	נמל יציאה
848 (כרגל)	מס עולים
מעפילי "פליטה" (1)	מלווה ואלחוטאי
דוד מימון	תאריך יציאה
יהושע רביר	חוף הורדה
אברהם ריקמן	הערות
בצלאל דרורי	
2.3.47	
ניצנים	
נתפסה	

הספינה "שבתי לוז'ינסקי"

מסלול "שבתי לוז'ינסקי"

בשלהי שנת 1946 רכש יהודה ארזי, ראש "המוסד לעליה ב'" ספינה דו-תרנית ישנה, בנויה מעץ, בעלת נפח של 670 טון, ושמה "סוזאנה" (SUSANA), במטרה להוציא מעפילים מנמלי איטליה לארץ-ישראל. אך בספינה הישנה התגלו תקלות, ונוצר הכרח לתקנה. כבר בניסיון היציאה מן הנמל, נתפסה "סוזאנה" וחררו אליה מים. פעילי העליה העבירו את הספינה לנמל מיטאפונטו לשם תיקונים.

המעפילים שרוכזו ליציאה, נאלצו להתעכב בנמל היציאה, כאשר החורף הקשה ודחיית תאריך ההפלגה, ללא מועד קבוע, יצרו מתחים קשים בין המעפילים לבין

"שבתי לז'ינסקי" פנתה לעבר החוף המצרי, וממנו, בבוקר ה-13 במרץ, הגיעה אל החוף, מול קיבוץ ניצנים. בגלל גובה הגלים אי אפשר היה להוריד את המעפילים בסירות, וכאשר התקרבה "שבתי לז'ינסקי" אל החוף, היא עלתה על שרטון, ומעפיליה החלו לרדת אל החוף, בסיוע אנשי הפלי"ם, כפיקודו של דוד נמרי, שהמתינו להם מבעוד יום. (2)

במבצע זה הצליחו להגיע אל החוף כ- 350 ממעפילי "שבתי לז'ינסקי". עם בוקר, גילה מטוס סיור בריטי את הספינה והזעיק כוחות צבא. במקביל דאגו גם אנשי ה"הגנה" להזעיק מאות מתושבי הישובים בסביבה, להגיע למקום. הצבא הבריטי הקיף את האיזור כולו, וכל הנמצאים על החוף הועברו למחנה הצבאי הקרוב. אך הבריטים לא הצליחו לאתר מי מבין העצורים הם המעפילים, ומי מהם מתושבי האיזור.

חזרת מעפילי "שבתי לז'ינסקי" בחוף ניצנים

על אשר התרחש בחוף העידו יוסף גדרון, בני מהרשק ואורי יפה, אנשי הצוות שהמתינו בחוף ניצנים, להורדת המעפילים. סיפרו השלושה, ובלשונם:

"...ופתע - קריאה: הנה היא! עשרות עיניים נלטשות לאופק, מגלות ומבחינות בצל השחור ההולך וגדל, הולך וקרב אל החוף הנכסף...הספינה מצויידת בסירות-גומי להצלה, שכל אחת מהן יכולה להכיל עד 25 איש. הורדו שתי סירות, ואנשי הספינה באו לתונן. אולם החתירה לחוף איננה אפשרית. הים סוער וזועף...ואחד-אחד נמשו האנשים מבין הגלים הזידוניים...קופצים הבחורים ומטילים עצמם אל תוך הגלים הסוערים, חותרים לספינת-האחים. לאחר מאבק עקשני במשברי-ים זועפים, מתנפצים בהמונם, נמתח חבל ארוך מהספינה לחוף, ונגשר הגשר בין הארץ והגולה...קופצים העולים המימה, וידיים נאמנות תופסות בהם ומאמצות אותם. מיד אל יד, מכתף אל כתף נמסרים האנשים עד הגיעם לחבל. ולאורך החבל יוסיפו להתקדם בעזרת הימאים

עדי תדרוך כף רגלם על החוף. רטובים הם, מרעידים מצינה ומתרגשות, אך חוף המולדת מחמם, מלטף ומרגיע...היום האיר. אזורן-סיור מופיע ממעל, חד מעל הספינה, בולש את הנעשה... כשהגיע הצבא - עדיין נשארו בספינה אחרוני העולים, זקנים וחולים ברובם...אחרי הצהרים הופיעו אנשי המשטרה והבולשת, והחלו בחקירה ובדיהוי, שתכליתם היה להפריד בין העולים החדשים ובין אנשי הארץ הותיקים... (3)

הנתפסים הועברו לקפריסין, בשתי אניות גירוש, "אמפייר ריוול" ו"אמפייר שאלטר" ביניהם כ-170 מתושבי הארץ, ודווקא חלק מן המעפילים שוחררו. בקפריסין, נאלצו הבריטים לשוב ולבודק את הבאים, ומבין העצורים, הוחזרו ארצה קרוב ל-300 איש ואשה, כמחציתם מעפילים. ספינה זו "סוזאנה", לימים "שבתי לז'ינסקי", התפרסמה בזכות השיר הירוע, פרי עטו של חיים חפר:

שׁוֹשְׁנָה

הִימָה זֹאת פִּיגּוּלָהּ מֵאֵד עֲלֹכָהּ
עַתָּה שְׂמֹאלֶךָ הַגֹּדֵץ לְקַפְרֵיטִין הַרְכָּא
אֵךְ גַּם עַתָּה יֵשֶׁב אֶתְרֵי הַגִּדְרָה
הִיא זָמַר עֲלֵיז כֹּה זָמַר:

שׁוֹשְׁנָה...

חֲסִיוֹ הַמְּחִיב הַמְּעַל לְשׁוֹשְׁנָה
סִירֹת עִם נִימְאָתָהּ הַגִּיעָה לַחֹף
וְאֵד אֶל שׁוֹשְׁנָה כֹּל אִישׁ הִסְתַּעַר
וְזָמַר עֲלֵיז כֹּה זָמַר:

שׁוֹשְׁנָה...

שׁוֹשְׁנָה שׁוֹשְׁנָה שׁוֹשְׁנָה
יָרַח נִשְׂא אֶל עַמּוֹ
כְּמִוְחָד אֶלֶךְ שׁוֹשְׁנָה
בֵּינָם עוֹד יִסְלַח קִפְיָתוֹ

הִיָּה יָם סוֹעֵר הִתְלַח סִרְכָּה
סִרְטוֹם הִסְתִּיעָה כְּמַעַט וְנִשְׁתַּקָּה
אֵךְ יוֹסֵקָה עַל כָּל חַמְעֵן הַחֲבֵבֵר
וְזָמַר עֲלֵיז כֹּה זָמַר:

שׁוֹשְׁנָה...

בְּ"שֶׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה" נָן הָרִים עוֹד כְּזֹסִית
לְקַתְּעוֹ הַנִּיחוֹ קִסְיֹתֵי הַמִּשְׁתִּיחַת
אֵךְ דָּגֵי אֲמָר: סַעֲלִישׁ, נִסְתַּדְרָה
וְזָמַר עֲלֵיז כֹּה זָמַר:

שׁוֹשְׁנָה...

שי חורב

נְתִיב בְּמִים עֲזִים

ההעפלה החלוצית ביבשה ובים

דניאל בר-אלי ביטון
ת.ד. 117 קיבוץ מעגן
עמק הירדן 1516000